

Zuidlaren, Stationsweg 38b-40 (gemeente Tynaarlo)

Een inventariserend veldonderzoek (IVO-O)

Salisbury
ARCHEOLOGIE B.V.

Zuidlaren, Stationsweg 38b-40 (gemeente Tynaarlo)

Een inventariserend veldonderzoek (IVO-O)

Rapport 344

Colofon

Zuidlaren, Stationsweg 38b-40 (gemeente Tynaarlo)

Een inventariserend veldonderzoek (IVO-O)

Een onderzoek in opdracht van BügelHajema

Salisbury Archeologisch Rapport 344

Beheer en plaats van documentatie

Salisbury Archeologie b.v.

Versie 1.0, 24 april 2020 (concept)

Autorisatie — (Senior KNA-prospector)

Status bevoegd gezag— definitief (email 23-4-2020)

SalisburyArcheologie bv

Vestiging Noord-Nederland

Vaart z.z. 7a

9401 GE Assen

085-3031540

www.salisburybv.nl

info@salisburybv.nl

ISSN 2468-4538

Inhoud

Inhoud	6
Locatie en administratieve gegevens	7
Samenvatting resultaten	8
1 Aanleiding voor het onderzoek	9
1.1 Onderzoekskader	9
1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	10
1.3 Begrenzing plangebied	10
1.4 Doel van het onderzoek	10
1.5 Onderzoeksvragen	10
2 Bureauonderzoek	12
3 Resultaten veldonderzoek	13
3.1 Beschrijving onderzoeksmethode	13
3.2 Beschrijving onderzoeksresultaten	14
4 Conclusie en aanbevelingen	15
4.1 Conclusies	15
4.2 Beantwoording onderzoeksvragen	15
4.3 Selectieadvies	15
Literatuur	16
Lijst van afbeeldingen	16
Lijst van bijlagen	16
Bijlage 1 Boorbeschrijvingen	17
Bijlage 2 Waarderingscriteria	19

Locatie en administratieve gegevens

Projectnaam	Zuidlaren, Stationsweg 38b-40
Projectcode	20202722
Type onderzoek	Inventariserend veldonderzoek (IVO-O)
OM-nummer	4784203100
Projectleider	Senior KNA Archeoloog
Contact	T: 085-3031540 M: E: @salisburybv.nl
Opdrachtgever	BügelHajema
Contact	Vaart N.Z. 50 9401 GN Assen T: 9 E: @bugelhajema.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Tynaarlo Postbus 5 9480 AA Vries T @tynaarlo.nl
Plaats	Zuidlaren
Gemeente	Tynaarlo
Provincie	Drenthe
Kaartblad	12E
Kadastrale gegevens	ZLR00 - G - 2433
Coördinaten	241.700 / 568.009
Oppervlakte	Circa 200 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 8,3 m +NAP
Uitvoering onderzoek	maart 2019
Beheer en locatie documentatie	Salisbury Archeologie b.v. en e-depot

Samenvatting resultaten

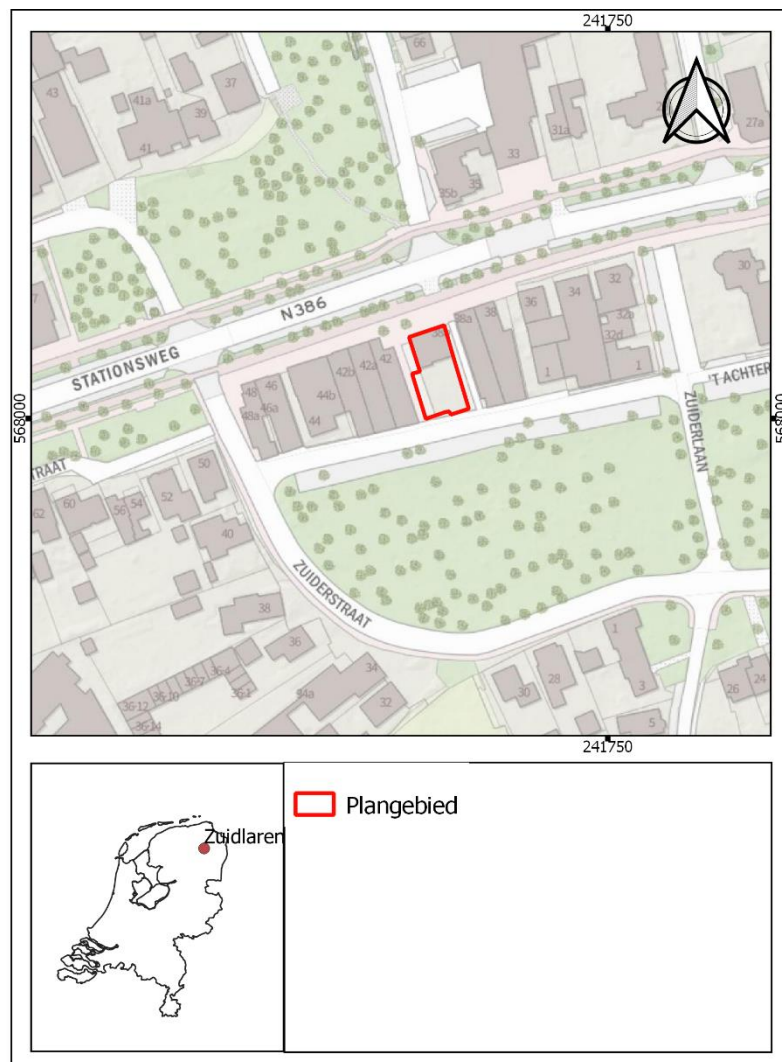
Aanleiding	De nieuwbouw van een uitbreiding met parkeergarage.
Vraagstelling	Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten? Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben? Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?
Plangebied	zie afb. 1
Geologie	Esdek op dekzand op de Hondsrug
/Geomorfologie	
Bekende archeologische waarden	Onderdeel van de Middeleeuwse dorpskern, met in de omgeving resten vanaf de Bronstijd.
Historische waarden	Op de kadastrale kaart van 1811-1832 was de Stationsweg al aanwezig, maar wordt hij genoemd: 'Grande Route de Assen a Groningue'. Ter plaatse van het plangebied was nog geen bebouwing. Dit blijft het geval op kaarten tot en met 1915. Op deze kaart maakt het plangebied nog deel uit van de zuidelijk gelegen brink. Dit was een parkachtig gebied met bomen. De eerstvolgende kaart dateert uit 1930. Hierop is langs de Stationsweg een rij huizen verschenen.
Verwachting	Het plangebied lijkt door de hoge ligging tijdens alle archeologische periodes een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens. Van bewoning uit de steentijd en iets daarna kan met name bewerkt vuursteen aangetroffen worden. Uit de middeleeuwen kan vooral puin en aardewerk aanwezig zijn. Eventueel aanwezige archeologische waarden zullen zijn aangetast door de tegenwoordige bebouwing en de leidingen die door het terrein lopen. Mogelijk is het prehistorische loopvlak bedekt geraakt door zandverstuiving of plaggenbemesting. Een dergelijke afdekkende laag vormt een bescherming van eventueel aanwezige archeologische waarden tegen moderne bodemingrepen.
Methode veldonderzoek	Boringen met 7 cm Edelman boor. Kernen doorzocht op de aanwezigheid van indicatoren.
Resultaten veldonderzoek	De bodem in het plangebied bestaat uit een laag ophoogzand op een verstoorde laag op keizand. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.
Selectieadvies en aanbevelingen	Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen. De kans dat de plannen archeologische resten verstoren is klein. Het plangebied kan worden vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen.

1 Aanleiding voor het onderzoek

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van BügelHajema heeft Salisbury Archeologie b.v. een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Stationsweg 38b-40 te Zuidlaren (afb. 1). In het plangebied staat een winkelpand dat aan de achterkant wordt uitgebreid met een nieuw te bouwen appartementencomplex met ondergelegen parkeergarage. Het plangebied ligt in de bebouwde, historische kern van Zuidlaren. In 2014 is door De Steekproef b.v. een bureauonderzoek uitgevoerd.¹ Op basis van dit onderzoek is vervolgonderzoek aanbevolen. Dit advies is door de gemeente overgenomen. Hieronder worden kort de belangrijkste gegevens toegelicht.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en het archeologiebeleid van de gemeente Tynaarlo. Het onderzoek is uitgevoerd in 2020.

Afb. 1. Ligging plangebied

¹ Brongers, 2014

Afb. 2. Toekomstige situatie, begane grond (bron: BügelHajema)

1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Op dit moment is het plangebied in gebruik als achterterrein bij de bestaande bebouwing. De bestaande bebouwing is momenteel in gebruik als winkelpand met daarboven woonruimte. Het hele pand wordt verbouwd tot woonruimte. De opdrachtgever is voornemens de bestaande bebouwing uit te breiden met een nieuw te bouwen appartementencomplex met een parkeerkelder (afb. 2).

1.3 Begrenzing plangebied

In dit rapport is het plangebied het gebied waarin de bodemverstoringe werkzaamheden plaatsvinden. Bij dit project betreft dit het achter terrein bij de bebouwing op Stationsweg 38b-40.

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van de gespecificeerde verwachting, die is opgesteld door De Steekproef.

1.5 Onderzoeksvragen

Voor het inventariserend onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?
- Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

- In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

2 Bureauonderzoek

De gegevens hieronder zijn woordelijk ontleend aan het bureauonderzoek uitgevoerd door De Steekproef in 2014.

Zuidlaren ligt op de Hondsrug. Op de geomorfologische kaart en de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging in de bebouwde kom. Op de bodemkaart worden noordelijk en zuidelijk van de bebouwde kom podzolgronden weergegeven. Deze hebben overwegend een matig dikke humeuze bovenlaag (A-horizont) van 30 tot 50 centimeter als gevolg van plaggenbemesting. Noordelijk van Zuidlaren liggen ook enkeerdgronden met een humeuze bovenlaag van meer dan 50 centimeter dikte. Enkele honderden meters zuidwestelijk van het plangebied ligt een gebied met zandverstuivingen, waarin vaaggronden zijn ontwikkeld.

Plangebied Stationsweg 38b-40 maakt deel uit van de historische kern van het middeleeuwse dorp Zuidlaren (AMK-nummer 14433). Binnen deze kern ligt een laat-middeleeuwse kerk (Archis 2 nummers 29875, 239056). De dichtst bij het plangebied geregistreerde archeologische vondst is een vuurstenen sikkel uit de periode Late Bronstijd tot en met Midden IJzertijd, op driehonderd meter zuidoostelijk van het plangebied (Archis 2 nr. 239060). Binnen een kilometer afstand zijn verder vondsten gedaan van onder meer een urnenveld uit de Late Bronstijd (Archis 2 nr. 40277 en 238658), een stenen bijl uit het Neolithicum (239002), grondsporen en aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen (Archis 2 nr. 408180) en vuursteenafslagen en scherven aardewerk waarvan geen precieze datering te geven is (Archis 2 nr. 419974).

Op de kadastrale kaart van 1811-1832 was de Stationsweg al aanwezig, maar wordt hij genoemd: 'Grande Route de Assen a Groningue'. Ter plaatse van het plangebied was nog geen bebouwing. Dit blijft het geval op kaarten tot en met 1915. Op deze kaart maakt het plangebied nog deel uit van de zuidelijk gelegen brink. Dit was een parkachtig gebied met bomen. De eerstvolgende kaart dateert uit 1930. Hierop is langs de Stationsweg een rij huizen verschenen.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Tynaarlo valt het plangebied onder 'historische kern'. Hiervoor geldt als beleid: gedetailleerd archeologisch bureauonderzoek noodzakelijk bij geplande bodemverstoringen met oppervlakten $\geq 100 \text{ m}^2$.

Archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied lijkt door de hoge ligging tijdens alle archeologische periodes een geschikte vestigingsplek te zijn geweest voor de mens. Van bewoning uit de steentijd en iets daarna kan met name bewerkt vuursteen aangetroffen worden. Uit de middeleeuwen kan vooral puin en aardewerk aanwezig zijn. Eventueel aanwezige archeologische waarden zullen zijn aangetast door de tegenwoordige bebouwing en de leidingen die door het terrein lopen. Mogelijk is het prehistorische loopvlak bedekt geraakt door zandverstuiving of plaggenbemesting. Een dergelijke afdekkende laag vormt een bescherming van eventueel aanwezige archeologische waarden tegen moderne bodemingrepen. Resten van voor de Middeleeuwen kunnen worden verwacht in de top van het dekzand, onder het esdek op minimaal 50 cm -mv. De resten kunnen bestaan uit vuursteen, aardewerk, sporen van boerderijen, spiekers, landinrichting en begravingen. Resten vanaf de Middeleeuwen kunnen aanwezig zijn in het esdek, vanaf maaiveld. Resten kunnen bestaan uit aardewerk, bouw materiaal, huisplattengronden, spiekers, waterputten, afvalkuilen, en landinrichting.

Aangezien niet uitgesloten kan worden dat in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, adviseren wij het terrein te onderzoeken door middel van een inventariserend archeologisch veldonderzoek. Wij adviseren daartoe zes grondboringen uit te voeren die in de eerste plaats tot doel hebben om de opbouw en gaafheid van de bodem vast te stellen (verkennende fase). Als er kans is op archeologische resten adviseren wij de boringen uit te voeren met een megaboer om zo te zoeken naar resten als bewerkt vuursteen en scherven aardewerk (karterende fase). Het onderzoek dient te worden uitgevoerd door een daartoe bevoegd bureau.

3 Resultaten veldonderzoek

3.1 Beschrijving onderzoeksmethode

Conform het advies zijn 4 verkennende boringen in het plangebied gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm. Het opgeboorde materiaal is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Het plangebied is bestraat en deels in gebruik als afgezet tuintje. Rond het tuintje zijn schuttingen geplaatst. Door de aanwezigheid van dit tuintje is boring 2 een stukje naar het westen verplaatst (afb. 3).

Afb. 3. Het plangebied gezien vanaf het zuiden ten tijde van het onderzoek (foto: .

De positie en maaiveldhoogtes van de boringen zijn ingemeten met behulp van GPS (nauwkeurigheid 1 cm). De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB 2.0).² De boringen zijn digitaal beschreven (zie bijlage 1).

² Bosch, 2008.

Afb. 4. Boorpuntenkaart.

3.2 Beschrijving onderzoeksresultaten

De top van het bodemprofiel (30-50 cm -mv) bestaat uit grijs, fijn, zwak siltig zand, met bruine brokken en af en toe kleibrokken. Dit pakket is geïnterpreteerd als ophoogzand. Dit is aangebracht om het plangebied te kunnen bestraten. Hieronder is een laag zwak tot matig siltig, bruin tot donkerbruin, zwak tot matig humeus zand met veel modern baksteen en vlekken aanwezig. Dit is geïnterpreteerd als een verstoorde laag. Het baksteen komt in de hele laag voor, dus ook onderin. De laag wisselt in dikte en komt tot circa 80-150 cm -mv voor. De onderkant van het bodemprofiel bestaat uit keizand of dekzand, met veel roestvlekken en is vrij lemig. Er zijn geen sporen van bodemvorming aangetroffen in het dekzand. Er zijn geen archeologisch relevante niveaus meer intact aanwezig.

Boring 4 is op 80 cm -mv gestaakt in puin.

Het hele plangebied is tot in de C-horizont van het dekzand of keizand geroerd. In geen van de boringen zijn resten of archeologische indicatoren aangetroffen die op een (mogelijke) vindplaats wijzen. Gezien de verstoringdiepte zijn er geen intacte archeologische waarden meer aanwezig..

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van het bureauonderzoek wat uitgevoerd is door De Steekproef was er een hoge verwachting voor archeologische resten vanaf de Steentijd vastgesteld. Op basis van het verkennend booronderzoek blijkt dat het plangebied relatief recent grondig verstoord is. In de gehele bodemopbouw komt modern baksteen voor, en zelfs de top van het keizand is geroerd. Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

Op basis van het booronderzoek bestaat de top van de bodemopbouw uit aangebracht ophoogzand. Hieronder is een laag verrommeld bruin humeus zand aanwezig, met brokken modern baksteen erin. De onderkant van het bodemprofiel bestaat uit plaatselijk een dunne laag dekzand op keizand. Ook dit dekzand en keizand is verrommeld en gevlekt. De bodem is relatief recent verstoord; de verstoringdiepte bedraagt ### aanvullen.

Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?

Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten

Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

Op basis van onderzoek hebben de plannen geen consequenties voor de archeologie. Er zijn geen archeologische resten meer aanwezig in het plangebied.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

Voor de aanbevelingen zie hieronder.

4.3 Selectieadvies

Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek is er geen nader onderzoek noodzakelijk. Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de bodem tot op aanzienlijke diepte is verstoord. Het plangebied kan worden vrijgegeven voor de geplande ontwikkelingen.

Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Tynaarlo.

Literatuur

Bongers, J.M.G., 2014, *Zuidlaren, Stationsweg 36-40 (gemeente Tynaarlo, Dr). Een Archeologisch Bureauonderzoek*. Steekproefrapport 2013-12/06Z, Zuidhorn.

Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1 Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2*. (Deltares-rapport | 2008-U-R0881/A.) Deltares, Utrecht.

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Ligging plangebied	9
Afb. 2.	Toekomstige situatie, begane grond (BügelHajema)	10
Afb. 3.	Het plangebied gezien vanaf het zuiden ten tijde van het onderzoek (foto: N. de Vries).	13
Afb. 4.	Boorpuntenkaart.	14

Lijst van bijlagen

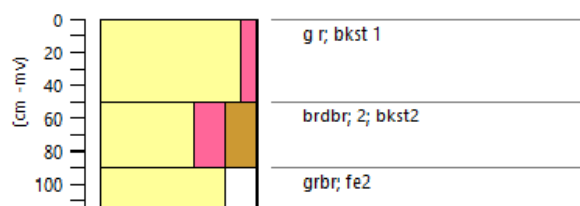
Bijlage 1 Boorbeschrijvingen

Bijlage 1

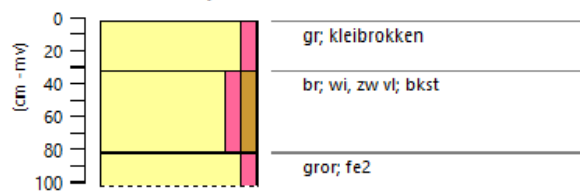
Boorbeschrijvingen

BORING	DIEPTE	GRENS	KLEUR	LITHO	BIJMENGING	HUMUS	GRIND	MEDIAAN	SORTERING	VLEK	PLANT	PU	OPMERKINGEN
1	0		g r	Z	s1			f				bkst 1	ophoogzand
	50	s	brdbr	Z	s2	h2	2	f	g			bkst2	modern baksteen, stedelijk ophoog? geen esdek
	90	s	grbr	Z	l2			f		fe2			keizand
	115	eb											
2	0		gr	Z	s1								brokken leem, ophoogzand
	50	s	gebr	Z	s1	h1		f				baksteen, geroerd	verstoord, brokkig
	140	s	orbr	Z	l2								keizand, geroerd
	180	eb											
3	0		gr	Z	s1							kleibrokken	ophoogzand
	30	s	br	Z	s1	h1		f		wi, zw vl	wo1	bkst	geroerd, tuin?
	80	s	gror	Z	s1					fe2			c
	100	eb											
4	0		gr	Z	s1			f					ophoogzand
	50	s	dbr	Z	s2	h2		f		br vl		bkst	geroerd
	80	eb										gestaakt in puin	

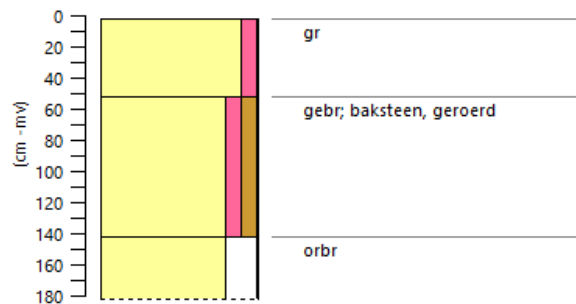
boring 1
(x=241696,2; y=568011,3; z=8,7 m NAP)

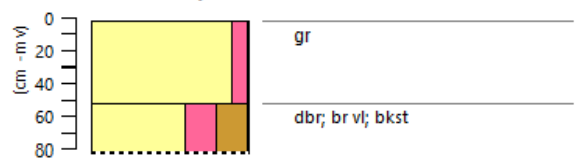
boring 3
(x=241698,7; y=568003,1; z=8,5 m NAP)

boring 2
(x=241700,1; y=568013,1; z=8,7 m NAP)

boring 4
(x=241704,4; y=568005,9; z=8,6 m NAP)

Waarden	Criteria	Parameters
Beleving	Schoonheid	• Zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement • Vorm en structuur • Relatie met omgeving
	Herinneringswaarde	• Verbondenheid met feitelijke historische gebeurtenis • Associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	• Aanwezigheid sporen • Gaafheid sporen • Ruimtelijke gaafheid • Stratigrafie intact • Mobilia <i>in situ</i> • Ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling • Ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen • Aanwezigheid antropogeen biochemisch residu • Stabiliteit van de natuurlijke omgeving
	Conservering	• Conservering artefacten (metaal/overig) • Conservering organisch materiaal
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	• Het aantal vergelijkbare vindplaatsen (complextypen) van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld • Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart (indien mogelijk/vereist)
	Informatiewaarde	• Opgraving/onderzoek van vergelijkbare vindplaatsen binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel) • Recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio • Recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode • Passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of anderen
	Ensemblewaarde	• Synchrone context (voorkomen van vindplaatsen uit dezelfde periode binnen de microregio) • Diachrone context (voorkomen van vindplaatsen uit opeenvolgende perioden binnen de microregio) • Landschappelijke context (fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap) • aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
	Representativiteit	• Kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode • Het aantal vergelijkbare vindplaatsen van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd • Idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

Tabel 1. Waarderingscriteria en parameters (bron: Kwaliteitshandboek, § 10.8.6 / VS06)